

RESTAURÁTORSKÝ ZÁMĚR

**PÍSKOVCOVÁ VODNÍ KAŠNA NA NÁMĚSTÍ TGM
V ROKYTNICI V ORLICKÝCH HORÁCH**

PAVEL KYTKA

2009

RESTAURÁTORSKÝ ZÁMĚR

PÍSKOVCOVÁ VODNÍ KAŠNA NA NÁMĚSTÍ TGM V ROKYTNICI V ORLICKÝCH HORÁCH

I. LOKALIZACE PAMÁTKY

1. okres : Rychnov nad Kněžnou
2. obec : **Rokytnice v Orlických horách**
3. adresa : náměstí TGM
4. bližší určení místa s popisem : Východně od centra náměstí na zatravněné ploše, pozemek p.č. : 952/6, k.ú. Rokytnice v Orlických horách
5. název : pískovcová vodní kašna
6. rejstříkové číslo : **34515/6-2414**

II. ÚDAJE O PAMÁTCE

1. autor : neznámý
2. sloh : novorenesanční, datace 1886
3. materiál : nádrž kašny a soklová část pylonu – středně zrný pískovec
pilíř s rybami, mísy a kanelovaný sloupek – jemnozrný pískovec
hoříckého typu
4. rozměry : nádrž : 4,7x 4,7x 1m, soklová část pylonu : základ – 84x84, výška cca 160cm,
plastika ryb – výška 90cm, mísy a kanelovaný sloupek – výška 150cm
Podzemní rezervoár : 4,2 x 4,2 x 1,7 m, dlažba – jedn. desky cca 100 x
80cm, celkem cca 26m²
5. předchozí známé rest. zásahy : poslední rest. zásah proběhl v r. 1994 – jednalo se o
opravu drobných destrukcí kamene

III. ÚDAJE O AKCI

1. vlastník : Město Rokytnice v orlických horách
2. investor : Město Rokytnice v Orlických horách, nám. J. Šimka 3, 51761 Rokytnice
v O.h., IČ: 00275301
3. závazné stanovisko: není doposud vydáno
4. odborné vyjádření
- 5: termín započetí a ukončení akce : červen 2009 – listopad 2009

IV. POPIS PAMÁTKY

Kašna v novorenesančním slohu je umístěna východně od centra náměstí TGM v Rokytnici v zatravněné ploše. Nádrž má půdorys čtverce s probranými rohy, uprostřed je umístěn pylon s mísami a chrliči. Pod nádrží se nachází rezervoár na vodu. Pylon kašny tvoří kvádr na nízkém soklu s římsou, deska s přetaženou horní hranou, na kvádru ustoupený blok se zubořezem – na severní straně s datem 1886. Na podstavci je pilířek tvořený čtyřmi rybami s chrliči v tlamách. Rybími ocasy je vzpírána velká mísa, jejíž dno tvoří dva oblé prstence. Na

mísu je nasazen kanelovaný sloupek s palmetami v patě, páskem a kvítky nahoře. Horní mísa je stejného profilu jako dolní, pokryta palmetami.

V. NÁLEZOVÁ ZPRÁVA

Nádrž kašny je bez větších poškození. Vnitřní strana nádrže a její dno byly v minulosti omítnuty nevhodnou cementovou maltou, která je nyní lokálně rozpraskaná. Nadzemní část nádrže kašny je spojena s podzemním rezervoárem na vodu zkorodovanými železnými sponami. Z venkovní strany nádrže jsou ze dvou protilehlých stran přisazeny dva stupně schodů (výška schodnice 16cm, délka 180cm), které mají řadu mechanických poškození profilu.

Pylon s chrličí : soklová část pylonu byla zhruba do 90ti cm výšky v minulosti opatřena nátěrem zřejmě olejové barvy, která se postupně uvolňuje od kamenného povrchu. Blok soklu se zubořezem je zasažen korozí kamene a v horní části profilace byl dříve nevhodně doplněn cementovou maltou, na níž byly nalezeny vertikální praskliny. Ryby s chrličí mají řadu drobných i rozsáhlejších poškození modelace. Jedna z rybích hlav je doplněna velkou kamennou plombou, která je zasažena korozí a její modelace je smyta. Cementové doplňky v oblasti rybích tlam jsou vlivem nevhodné železné armatury rozpraskány a uvolněny od kamenného originálu.

Mísy : Rovněž mísy, zejména okraj větší z nich byly dříve doplněny nevhodným cementovým tmelem, jež neodpovídá originálu tvrdostí ani barvou.

Kanelovaný sloupek: Ve vrchní části sloupku byly nalezeny vertikální pukliny způsobené pravděpodobně pnutím vodovodního potrubí, které prochází centrem pylonu.

Podzemní rezervoár : Největším problémem u rezervoáru umístěného pod nádrží je skutečnost, že není vodotěsný, což narušuje uzavřený okruh cirkulace vody v kašně. Kovové prvky - kotevní spony zdiva a ztužující táhla jsou silně zasaženy korozí, vodovodní potrubí instalovaná do kašny v průběhu doby jsou nefunkční. Spáry pískovcového zdiva jsou uvolněné, na řadě míst zcela schází

Pískovcová dlažba : Kolem kašny je osazena velkoformátová pískovcová dlažba, která má rovněž řadu mechanických poškození, uvolněných spár a je nevhodně vyspádována směrem k patě kamenného rezervoáru.

VI. VYHODNOCENÍ PRŮZKUMU

Průzkum ukázal nezbytnost celkového restaurování všech částí kašny, pokud budeme chtít aby nadále fungovala jako v době svého vzniku a zároveň jí byla navracena i její hodnota estetická.

Před zahájením restaurování budou odebrány vzorky pískovce, které budou podrobeny laboratornímu průzkumu, aby byla zjištěna míra zasolení kamene.

Je třeba rozebrat všechny části centrálního pylonu, aby mohl být proveden podrobný průzkum, revize, případně rekonstrukce vodovodního potrubí, které je uvnitř pylonu.

Dále doporučuji odstranit nevhodné cementové omítnutí nádrže na vodu, nevhodný nátěr soklové části pylonu, všechny cementové doplňky destrukcí modelace pylonu, stejně jako zkorodovanou kamennou plombu, jejíž modelace je již smyta, neboť všechny zmíněné dřívější zásahy poškozují estetickou hodnotu kašny.

Střední profilovanou desku se zubořezem doplněnou z 50ti% cementovou maltou doporučuji nahradit kopií vyrobenou z přírodního božanovského pískovce.

Dále je třeba očistit všechny části kamenného originálu, ty jež jsou zasaženy korozi zpevnit a veškerý kamenný povrch ošetřit konzervačními prostředky. Chybějící a uvolněné spáry nově vyplnit směsí vápenné malty s mírným přídavkem cementu.

V podzemním rezervoáru navrhuji pro zabezpečení uzavřeného okruhu cirkulace vody osazení nových polypropylenových samonosných nádrží na pískové lože, propojených tak, aby plnili funkci spojitých nádob, nádrže budou osazeny rovnoběžně podél středového sloupu kašny. Stávající kovové prvky (kotevní spony zdiva, ztužující táhla) je nutné očistit, ošetřit vhodným protikorozním nátěrem a bude třeba je doplnit novými kotevními sponami zdiva v místě, kde zdivo vystupuje nad úroveň okolního terénu, na tyto nové spony bude použita nekorodující ocel.

Nefunkční potrubí instalované do kašny v průběhu doby bude nahrazeno novým potrubím napojeným do polypropylenových samonosných nádrží z rozvodů sloupu kašny. Vhodným materiálem potrubí vzhledem k životnosti a eliminaci koroze materiálu se jeví měď

Dále bude nutná výměna poklopu vstupu do podzemí kašny, současný poklop plní svou funkci jen částečně, je prohnutý, uvolněný v ukotvení a vzhledově ruší. Navrhuji nahradit ho novým poklopem s rámem, nejlépe litinovým.

Velkoformátovou dlažbu je třeba rozebrat, a znovu osadit tak, aby měla správný spád a voda nestékala směrem k patě kamenného rezervoáru.

VII. KONCEPCE RESTAURÁTORSKÉHO ZÁSAHU

Současný stav pískovcové vodní kašny vyžaduje restaurátorský zásah na všech jejích částech. U nadzemních částí bude prvotní postupná demontáž jednotlivých částí centrálního pylonu – konkrétně vrchní mísy, kanelovaného sloupku, velké mísy, pilíře tvořeného rybami s chrličí a krycí desky se zubořezem, aby mohl být proveden podrobný průzkum stavu vodovodního potrubí, které je zřejmě příčinou vertikálních puklin na sloupku.

Je pravděpodobné, že potrubí bude nutné rovněž demontovat a nahradit novým z nekorodujícího materiálu.

Rest. zásah na mísách, kanelovaném sloupku a pilíři tvořeném rybami bude zaměřen na odstranění nevhodných vysprávek, revizi soudržnosti kamenné hmoty originálu a její zpevňování organokřemičitým konsolidantem, šetrné čištění a odsolení, doplnění chybějící modelace směsí umělého kamene odpovídající struktury, pevnosti a barvy a závěrečné konzervace. Tyto úkony budou prováděny v rest. atelieru.

Střední profilovaná deska se zubořezem doplněná v současnosti z 50ti% cementovou maltou bude nahrazena přesnou kopií (rozměrem i profilací) vyrobenou z přírodního božanovského pískovce tradičními kamenickými postupy.

Spodní kvádr soklu a část kvádrů s římsou, které byly v minulosti natřeny olejovou barvou je nutné nejdříve od tohoto nátěru, který se od kamenného originálu postupně odlučuje, očistit. Poté bude podle potřeby kámen zpevňován. Modelace římsy soklu a bloku pod střední profilovanou deskou se zubořezem bude po odstranění nevhodných cementových vysprávek doplněna směsí umělého kamene odpovídající struktury, pevnosti a barvy. Všechny

zmíněné části budou na závěr opakovaně konzervovány, zejména ty, které jsou trvale vystaveny působení vody.

Restaurování nadzemní nádrže na vodu bude zaměřeno především na odstranění cementové malty ze dna a vnitřní strany jejího kamenného povrchu. Po odstranění cementové malty bude očištěn celý kamenný povrch nádrže od spadových nečistot, podle potřeby zpevněn a na závěr konzervován. Důraz bude kladen na opakovanou konzervaci dna a vnitřní strany nádrže, jež jsou rovněž trvale vystaveny působení vody.

Restaurování podzemního rezervoáru bude zaměřeno zejména na obnovení a zabezpečení jeho funkce, tj. zabránit úniku vody z tohoto rezervoáru, zároveň je třeba zrevidovat, ošetřit a nakonzervovat, jak kamenné zdivo, tak kovové prvky.

Restaurování rezervoáru bude započato očištěním kamenného zdiva (podlaha, strop a stěny) řízeným tlakovým vodním paprskem, uvolněné a chybějící spárování zdiva bude doplněno sanační hmotou a po proschnutí bude zdivo ošetřeno konzervačním hydrofobním nátěrem.

Zkorodované kovové prvky - kotevní spony zdiva a ztužující táhla budou očištěny opískováním a ošetřeny vhodným protikoročním nátěrem. V místech, kde zdivo vystupuje nad úroveň okolního terénu, budou osazeny nové kotevní spony zdiva vyrobené z nekorodující oceli.

Po demontáži nefunkčního potrubí instalovaného do kašny v průběhu let budou instalovány nové polypropylenové samonosné nádrže na pískové lože, propojené tak, aby plnily funkci spojitých nádob. Předpoklad velikosti nádrží je cca 3,0x1,0x1,0 - to znamená objem vody cca 5,0 m³, nádrže budou osazeny rovnoběžně podél středového sloupu kašny. Odstraněné nefunkční potrubí bude nahrazeno novým měděným potrubím, napojeným do polypropylenových samonosných nádrží z rozvodů sloupu kašny. Obnovení a zabezpečení uzavřeného okruhu cirkulace vody v kašně bude dokončeno novým rozvodem elektroinstalace od stávajícího rozvaděče k čerpadlu (včetně jeho dodání) s plovákovým strážcem hladiny v nádržích.

Současný poklop vstupu do podzemí kašny, bude nahrazen novým poklopem s rámem zhotoveným z litiny.

Restaurátorský zásah v oblasti velkoformátové pískovcové dlažby kolem nádrže na vodu bude zaměřen na její správné vyspádování. V současnosti spadová voda stéká k patě nádrže, proto bude dlažba rozebrána, bude odkopán násyp kolem kašny, uloženo drenážní potrubí a na nové nezamrzové podloží budou po očištění a konzervaci osazeny stávající pískovcové desky tak, aby spadová voda odtékala směrem od rezervoáru do okolní zatravněné plochy. Součástí rekonstrukce dlažby bude přístupový spojovací chodník ze zámkové dlažby šíře cca 1,5m mezi kašnou (respect. původní velkoformátovou pískovcovou dlažbou) a chodníkem na náměstí směrem k penzionu Rampušák

VIII. POSTUP PRÁCE :

PYLON KAŠNY :

- Podrobná fotodokumentace původního stavu všech částí kašny
- postupná demontáž vrchní mísy, kanelovaného sloupku, velké mísy, pilíře s rybami a střední profilované desky, transfer těchto částí do atelieru

- odstranění všech nevhodných cementových vysprávek pylonu, včetně zkorodované kamenné plomby
- kámen bude šetrně očištěn chemicky – pomocí čističe kamene Cerame (fa Biotec) a mechanicky – kartáčováním měkkými kartáči a oplachováním
- odstranění olejového nátěru ve spodní soklové části pylonu bude prováděno chemicky: aplikací speciálního přípravku Grafittix Eccogel (fa Biotec), který naruší starý nátěr. Ten bude poté odstraněn mechanicky- kartáčováním a oplachováním řízenou tlakovou vodou
- na závěr čištění bude povrch jedn.částí důkladně opláchnut vodou
- bude provedeno zpevnění kamenného originálu pomocí organokřemičitého konsolidantu Porosil Z, lokálně podle potřeby i v předstihu před očištěním
- doplňování chybějící modelace bude provedeno v míře nezbytně nutné, směsí umělého kamene Petra C (fa Aqua) probarvenou ve hmotě, ve struktuře, pevnosti i barvě odpovídající originálu. Pro lepší fixaci doplňků bude podle potřeby použita anticorrová armatura.
- plastická a podle potřeby lokální barevné retuše doplňků
- konzervace jedn.zrestaurovaných částí bude provedena hydrofobním přípravkem Porosil ZV, VV(fa Aqua)
- výroba přesné kopie střední profilované desky z přírodního božanovského pískovce
- revize, případně výměna původního vodovodního potrubí za potrubí z nekorodujícího materiálu
- znovuosazení demontovaných částí na původní místo
- Spáry mezi jednotlivými částmi budou vyplněny přibarvenou vápennou maltou.

NÁDRŽ NA VODU

- Odstranění cementové malty ze dna a vnitřní strany kamenného pláště nádrže bude provedeno řízenou tlakovou vodou.
- Dočištění dna a vnitřní strany bude prováděno šetrně mechanicky
- Čištění celého kamenného povrchu nádrže od spadových nečistot bude prováděno řízenou tlakovou vodou
- bude provedeno zpevnění kamenného originálu pomocí organokřemičitého konsolidantu Porosil Z, lokálně podle potřeby i v předstihu před očištěním
- doplnění destrukcí (rozsah možno zjistit až po odstr.cement.malty) směsí um.kamene
- konzervace celého povrchu nádrže a opakovaná konzervace dna a vnitřní strany nádrže, jež jsou rovněž trvale vystaveny působení vody bude provedena hydrofobním přípravkem Porosil ZV, následně Porosil VV(fa Aqua)

PODZEMNÍ REZERVOÁR

- omytí pískovcových ploch v rezervoáru (podlaha, strop a stěny) řízeným vysokotlakým vodním paprskem
- opískování kovových prvků (kotevní spony zdiva, ztužující táhla)
- doplnění uvolněného nebo chybějícího spárování zdiva sanační hmotou Sanatop Tix
- ošetření pískovcového zdiva hydrofobním nátěrem přípravkem Porosil ZV, následně Porosil VV

- osazení nových polypropylenových samonosných nádrží na pískové lože, propojených tak, aby plnili funkci spojitých nádob. Předpoklad velikosti nádrží je cca 3,0x1,0x1,0-to znamená objem vody cca 5,0 m³, nádrže by se osadili rovnoběžně podél středového sloupu kašny
- ošetření stávajících kovových prvků (kotevní spony zdiva, ztužující táhla) vhodným protikorozním nátěrem např. Tikurila, Hempel. Doplnění nových kotevních spon zdiva v místě, kde zdivo vystupuje nad úroveň okolního terénu, na výrobu nových spon bude použita nekorodující ocel.
- odstranění stávajících nefunkčních potrubí instalovaných do kašny v průběhu doby a nahrazení novým potrubím napojeným do polypropylenových samonosných nádrží z rozvodů sloupu kašny. Vhodným materiálem potrubí vzhledem k životnosti a eliminaci koroze materiálu se jeví měď
- nový rozvod elektro od stávajícího rozvaděče k čerpadlu včetně jeho dodání s plovákovým strážcem hladiny v nádržích
- výměna poklopu vstupu do podzemí kašny. Nový poklop s rámem bude vyroben z litiny.

PÍSKOVCOVÁ DLAŽBA

- Demontáž velkoformátové dlažby
- Úprava podloží
- Znovuosazení dlažby tak, aby spadová voda odtékala od paty nádrže směrem do okolní zatravněné plochy
- přístupový spojovací chodník šíře cca 1,5m ze zámkové dlažby mezi kašnou a chodníkem na náměstí směrem k penzionu Rampušák

Z celého průběhu restaurování bude pořízena podrobná fotodokumentace a restaurátorská zpráva. Veškeré restaurátorské práce budou prováděny s maximální šetrností a respektem k této kulturní památce a v souladu se stanovisky NPU Pardubice

V Praze dne 7.1.2009

Pavel Kytka
Veverkova 3
170 00 Praha 7

